

Muutoksen Suomi Instituutioita Ihmisille

**Ihmisjärjestelmät kasvavat kohti
voimaannuttavia ennakkokuvia**

- 1) Hyötyinstituutiot, 2) Valtainstituutiot, 3) Oppimisinstituutiot, 4)
Palveluinstituutiot, 5) Yhteisyysinstituutiot 6) Hoivainstituutiot,
7) Virtuaali-instituutiot**

**Presentaatio
Sitra 6.3.2009**

Copyright©Juhani Räsänen

Vaikuta Voimaan

**Osallistaminen, Mahdollistaminen, Väkevöityminen,
Mahtavoituminen, Valtaistuminen. Voimaantuminen**

**Saavutettavissa oleva utopia, joka
taltuttaa lamaantumisen.**

**Perustehtävänä on voimaannuttaa ihmiset
toimimaan tavalla, joka edistää heidän ja heidän
omaistensa hyvää elämää. Tätä tarkoittaa
instituutioiden kääntäminen jaloilleen: ihminen on
kaiken keskellä ja instituutioiden tehtävänä on
tukea ihmisten voimaantumista**

(Antti Hautamäki 2009)

Timon Hämäläisen kysymys: ”Miten te käsitätte voimaantumisen?”

- Ihmettelyn ja oivalluksen tapahtuma = ihmettelyssä ihminen on suhteessa omaan minäänsä, me ihmettelemme omaa ihmettelemistämme: Onko tämä totta?
- Kognitiivinen tapahtuma = uskomusten korvautuminen järjen ja järjellisyuden eli ilon tiedolla (logos tason tietoa)
- Paljastava tapahtuma = todellisuutta koskevien uskomusten, henkilökohtaisten uskomusten ja myyttien paljastaminen, omien sortokoodienpurkamista
- Problematisoimisen tapahtuma = jatkuvaa kyselyä, etsimistä kokeilua, oletusten kyseenalaistamista.
- Luomisen tapahtuma = kukaan ei voi paljastaa toisen puolesta maailmaa, joka avautuu tietoiseksi vain kommunikaatiivisessa vuorovaikutuksessa, yhteistoiminnassa ja toiminnan tuloksissa.

Vieraantuneisuudesta Voimaantumiseen

(Copyright©malli Juhani Räsänen, soveltaen Markus Leinonen 2006)

Empowerment

Yksilökohtainen linja
Voimaantuminen

Institutionaalinen linja
Autonomisoituminen

Vallan ja politiikan linja
Valtaistuminen

Yksilötaso
Individualistinen

Yhteisö- ja organisaatiotaso
Ohjelmallinen

Yhteiskunnallinen taso
Poliittinen

Voimavarakeskeinen

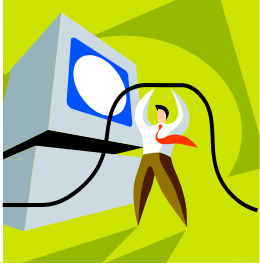
Keskinäiskeskeinen

Valtakeskeinen

Voimavaraistumisella tarkoitetaan itsensä ja olemistapansa kyseenalaistamista niin että voisi olla vahvempi itselleen ja toisille. Kyse on muutoksesta itsensä itsemäärityksessä ja osallistumisen kautta tapahtuvassa todellisuussuhteen tulkinnessa. Voimaantuessaan ihminen oppii ymmärtämään, mitä on olla minä, mitä on tämä maailma ja mitä on olla minä tässä maailmassa.

Yhteisöllisestä voimaantumisesta voidaan puhua silloin, kun yhteisön jäsenet ovat saavuttaneet riittävän yksilöllisen voimaantumistason, johon yhdistyy toiminta ryhmissä ja osallistuminen päätöksentekoon ja siitä saatujen hyötyjen jakamiseen. Yhteisöllinen voimaantuminen on johdon ratkaisu, jolla mahdollistetaan ihmisten itsenäinen ja autonominen jäsentyminen, liittyminen ja toiminen.

Rakenteellisella voimaantumisella tarkoitetaan sitä, että ihmisille luodaan demokraattiset oikeudet, keinot ja mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa sellaisten rakenteiden luomiseen ja muotoiluun, joiden päämääränä on ihmisten itsensä määrittelemien tarpeiden tyydyttäminen todellisessa elämissä maailmassa.

Suomalaisessa oikeusjärjestelmässä ihmisellä on keskeinen rooli. Hallintolaki 2004 alusta painottaa yksilön oikeuksia ja instituutioiden tehtävää palveluun ja neuvontaan. Institutionaalisen lainsäädännön avulla pyritään parempaan tasapainoon heikomman ja vahvemman välisessä suhteessa.

- Hallinnon tehtävien laillisuusperiaate ja yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus on täydennettävä voimaantumisella**
- Voimaantuneisuus on kokonaisvaltainen asia, joka liittyy organisaation kaikkiin toimintoihin.**
- Voimaantumista toteutuu monilla ulottuvuuksilla; taloudellinen ja tehokas ovat eräitä kvaliteeteista, eivät ainoita.**
- Voimaantuminen syntyy organisaation kommunikatiivisesta toiminnasta**
- Voimauttaminen on toiminnan kvaliteettia, jota seurataan ja edistetään mahdollisimman hyvillä mittareilla**
- Voimaantuminen paranee prosessien paremman hallinnan kautta.**
- Voimaantumisen on vastattava henkilöstön osaamisen ja itsensä kehittämisen vaatimuksiin.**

Voimauttamiseen kuuluu sekä ei-kodifioitavissa olevia että kodifioitavia kehityskohteita

Instituutioiden voimaantumistehtävän lähtökohtia:

- Voimaantuminen on osa instituutioiden ehkäisevää toimintakonseptia
- Asiakas tulee saada osallistumaan voimaantumisprosessiin
- Johdon tulee voimauttaa luotsaamaan ja sitouttamaan voimaantumiseen
- Henkilöstön voimaantuneisuus katalysoi asiakkaan voimaantumista
- Voimaantuminen perustuu kohtaamis- ja vuorovaikutusprosessien hallintaan.
- Voimaantuneella ammatillisuudella päästään yhä parempaan voimaantumiseen
- Voimaantuminen tulee sisällyttää järjestelmälliseksi toimintaa ohjavaksi periaatteeksi.
- Voimaantumistehtävästä voidaan antaa yksityiskohtaisista toimintasuosituksia
- Voimaantumisen laatuksiteereistä ensisijaisena toimii kommunikatiiviset pätevyysvaatimukset.

21. vuosisadan haaste: voimaantuminen ja inhimillinen tuottavuus!

- Tuottavuus on sitä, mitä ihminen saa aikaan materiaalilla, pääomalla ja teknologialla. Se on korkeatasoista suunnittelukykyä, sosiaalista kykyä, teknis-
taidollista kykyä ja arviointikykyä.
- Tuottavuus on ennen kaikkea henkilökohtainen asenne. Se on myönteistä
suhtautumista kehitykseen, niin että aina pyrkii parantamaan vallitsevaa
tilannetta.
- Se on vakuuttuneisuutta siitä, että tänään voi tehdä paremmin kuin eilen,
ja että huomenna voi tehdä paremmin kuin tänään. Se on halua parantaa
nykytilaa riippumatta siitä, kuinka hyvältä se nyt vaikuttaa, tai kuinka hyvä se
tosiasiallisesti on.
- Siinä on kysymys jatkuvasta inhimillisen ja taloudellisen toiminnan mukaut-
tamisesta muuttuviin olosuhteisiin. Se on valmiutta uusien teorioitten ja mene-
telmien jatkuvaan soveltamiseen ja käyttöönottoon.
- Perustana kaikelle on usko ihmisen mahdollisuuksiin parantaa vallitsevaa
olotilaa. (Tuottavuusklubi 1997)

Jos Suomi aikoo voimaantua, nousee esiin kulttuurinen muutosvaatimus. Sen keskiössä tulee olla yhteisöllisyyden korostuminen ja ihmisen arvon kunnioittaminen sivistyksellisessä hengessä.

”Yleensäkin on havaittavissa, että korkea yhteisöllisyyden määrä liitettyä syyllisyyden korostamiseen tekojen perusteella ennustaa vähemmän mielenterveyden häiriöitä kuin yksilökeskeinen tai häpeään uhrinsa ajava kulttuuri.

Yksilökeskeisyys tuottaa turvattomuutta. Häpeäperinne taas hylkää ihmiset ja tuottaa niin ikään yksinäisyyttä ja turvattomuutta. Tässä mielessä Suomen tilanne on vakava, koska Suomi on yksilöllisyyttä korostava häpeäkulttuuri.” (Kangasniemen (2003) mukaan)

Voimaantumisen kannalta on oleellista, syntykö yksilön ja instituution kohtaamisessa voimaantumiskokemus: omia päämääriä mahdollistava, turvallinen, tukeva, arvostava, luottamuksellinen ja ennakkoluuloton.

Ihmisen kokemat myönteiset elämykset ja ne asiat, joista seuraa hyviä kokemuksia, ovat merkityksellisiä mm. myönteisen latauksen, arvostamisen, kunnioituksen, hyväksymisen kokemuksen tai turvallisuudentunteen rakentumisen kannalta ja näiden kokeminen on yhteydessä voimaantumiseen.

Autenttisten tilanteiden kokemisella ja aidossa todellisen elämän kontekstissa saaduilla elämyksillä ja kokemuksilla on yhteys sisäisen voimantunteen rakentumiseen, voimaantumiseen. (Ford 1992)

Muutoksen Suomi – kommunikatiivinen viestintä ja voimaantuminen

Instituutioita ihmiselle – voimaantumisinnovaation lähtökohtia

- Viestinnän vaikutuksesta me olemme tulleet sellaisiksi kuin olemme.**
- Viestinnän välityksellä opimme sen miten asennoidumme ja minkä tiedämme – taidamme – tunnemme ja tahdomme.**
- Ihmissuhteiden ongelmat syntyvät suurelta osalta vauriottavan viestinnän tuloksena.**
- Noiden ongelmien ehkäiseminen tai ennakolta selvittäminen tapahtuu rakentavan viestinnän avulla.**
- Toisten käyttäytymisen ohjaaminen lähtee oman viestintä-käyttäytymisen ohjaamisesta.**
- Johdon tehtävänä on vastata organisaation kommunikaatiivisesta pätevyydestä eli laadusta.**

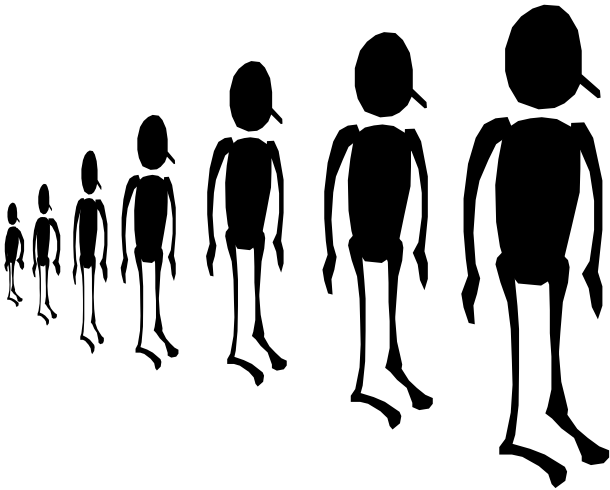
Voimattomuuskokemus syntyy tilanteessa, jossa jatkuvasti rikotaan ihmisen tahtoa, toiveita, tietojen saantia ja itsemääräämisoikeutta vastaan.

- Voimattomuus koostuu emotionaalisesta uupumuksesta, depersonalisaatiosta ja ammatillisen tehokkuuden laskusta.**
- Se ilmenee psykosomaattisena monioireisuutena: pelokkuutena ja ahdistuneisuutena, unihäiriöinä, ruumiillisina oireina, opittuna avuttomuutena ja kyvyttömyyden tunteena.**
- Voi ilmetä alkoholisoitumisena, itsemurhina, masennuksena, syrjäytymisenä ja epäkansallisuutena.**
- Vaikeutena hallita käyttäytymistä ja reagoititapoja; ylenmääräisenä pyrkimyksenä hallita ja kontrolloida muita.**
- Osa oireista voi jatkua pitkään, jopa vanhuuteen saakka.**

”Hyvä kommunikatio on sitä, mikä tekee hyvää ihmiselle.”
(Penman 1992)

Voimattomuus konsturuoituu nonformaalissa (kodit), formaalissa (oppilaitokset) ja informaalisissa (laitokset, työpaikat, media) järjestelmissä

1. Voimaantuminen yksilön voimaantumisenä
 2. Voimaantuminen yhteisöllisenä mahdollisuutena,
 3. Voimaantuminen sosiaaliluokkien hyvinvointina.
 4. Voimaantuminen yhteiskunnan interventiona,
1. Voimaantuminen hyvinvointivaltion puolustamisena.

Sivistynyt kommunikatiivisuus on voimaantumisen ehto. Sivistyneen kommunikatiivisuuden tulee täyttää kommunikatiivisuuden pätevyysvaatimukset kaikissa instituutioissa.

Kommunikatiivisuus on inhimillisen pääoman kasvun, inhimillisen tuottavuuden ja osallistavuuden edellytys.

Inhimillinen tuottavuus koostuu yksittäisten ihmisten tiedoista, taidoista, tunteista ja tahdosta, pätevyyksistä ja ominaisuuksista, jotka edistävät henkilökohtaisen, sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin luomista.

Inhimillisen pääoman alue kattaa myös motivaation, käyttäytymisen, kyvyn oppia uutta ja fyysisen sekä henkisen terveyden.

Kommunikatiivisen eli yhteisymmärrykseen suuntautuvan toiminnan ainoa väline on vuorovaikutus . ”Minä en pidä ihmisistä, joiden täytyy, voidakseen yleensä vaikuttaa, räjähtää pommien tavalla, ja joiden läheisyydessä on aina vaarassa menettää kuulonsa - tai vielä enemmän.” (Nietzsche)

Emotionaalisuus

Kehollisuus

Tajunnallisuus

Henkisyys

Vuorovaikutus toteutuu, kun ihmisellä on oikeudet, mahdollisuudet ja keinot vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Jos yksikin näistä puuttuu ei voida puhua vuorovaikutuksesta. Kommunikatiiviset pätevyysvaatimukset täyttävä vuorovaikutus tähtää aina voimaannuttavaan toiminnan tulokseen.

Kommunikatiiviset pätevyysvaatimukset täyttävä vuorovaikutus heijastuu voimauttaen situationaalinaalisen säätöpiirin kautta koko ihmiseen.

Häpeän sytytyslanka pannaan palamaan instituutioissa, joissa ei vastata yksilöiden avun- ja vuorovaikutustarpeeseen.

Hyvän kommunikation pätevyysvaatimukset

(Penman 1992, Berg 2007)

1. Konstitutiivisuus

- kommunikaation täytyy lähteä siitä oletuksesta, että puheemme todella muodostaa senhetkisen sosiaalisen todellisuuden, joka ilmentää vuorovaikutuksen tarvetta.

2. Kontekstuaalisuus

- kommunikaation tulee olla jatkuvasti avointa muutokselle ja uudelle järjestäytymiselle ja järjestyksen mahdollisuudelle

3. Moninaisuus

- kommunikaatioon on mahdollista sisällyttää erilaisia tulkin-toja todellisuudesta ilman autoritaarisuuden painetta

4. Epätäydellisyys ja keskeneräisyys

- kommunikaatio sen paremmin kuin sen avulla tuotetut merkitykset eivät voi koskaan olla täysin valmiita tai lopullisia.

Voimaantumisessa on kyse hyvästä elämästä ja sen yhteiskunnallisista, poliittisista, sosiaalisista, sivistyksellisistä ja kommunikatiivisista edellytyksistä.

- 1. Sisäisen maailmamme järjestys on samanlainen kuin sosiaalisen maailmamme järjestys.**
- 2. Ulkoisen ympäristön järjestäminen on sisäisen maailman järjestämistä.**
- 3. Voimaantuminen toiminnan kohteena pyrkii autonomiseen itsemäärittelyyn, joka edellyttää ponnistelua.**

(Lewi-Straus 1962, Douglas 1963, Estroff 1981, Berg 2007)

Tiedollisesti rakentunut maailma

Hyvinvointi

Hyvinvoinnin lähtökohtana voivat olla: 1) tilastot ja institutionaaliset tulkinnat tai 2) elinolot ja elämysmaailma – julkiteoria vai käyttöteoria.

Voimaantumista koskevassa keskustelussa elinolot ja elämysmaailma kuuluvat tosiasiaväitteiden piiriin eli tieteellisenä kriteerinä on ns. kokijan tieto. (Riikonen 2004)

Hyvä elämä- positiivinen tuotantovoima

"Hyvä elämä on henkilökohtaisten vahvuuksien käyttämistä elämän tärkeillä osaluilla runsauden kokemuksen saavuttamiseksi". Seligman (2002)

•Päämäärä ei ole (hyvän elämän ja onnellisuuden) tutkiminen ja tietäminen, vaan pikemminkin niiden tekeminen." Hyvä elämä perustuu kokonaisuuden toimivuuteen.

Mahdollisuuksien maailma

Mahdollisuuksien kuvaamisesta on siirryttävä käyttöönoton kuvaamiseen, jos halutaan varmistua toimintamahdollisuuksien realiteetisuudesta. (Kajanoja 1996)

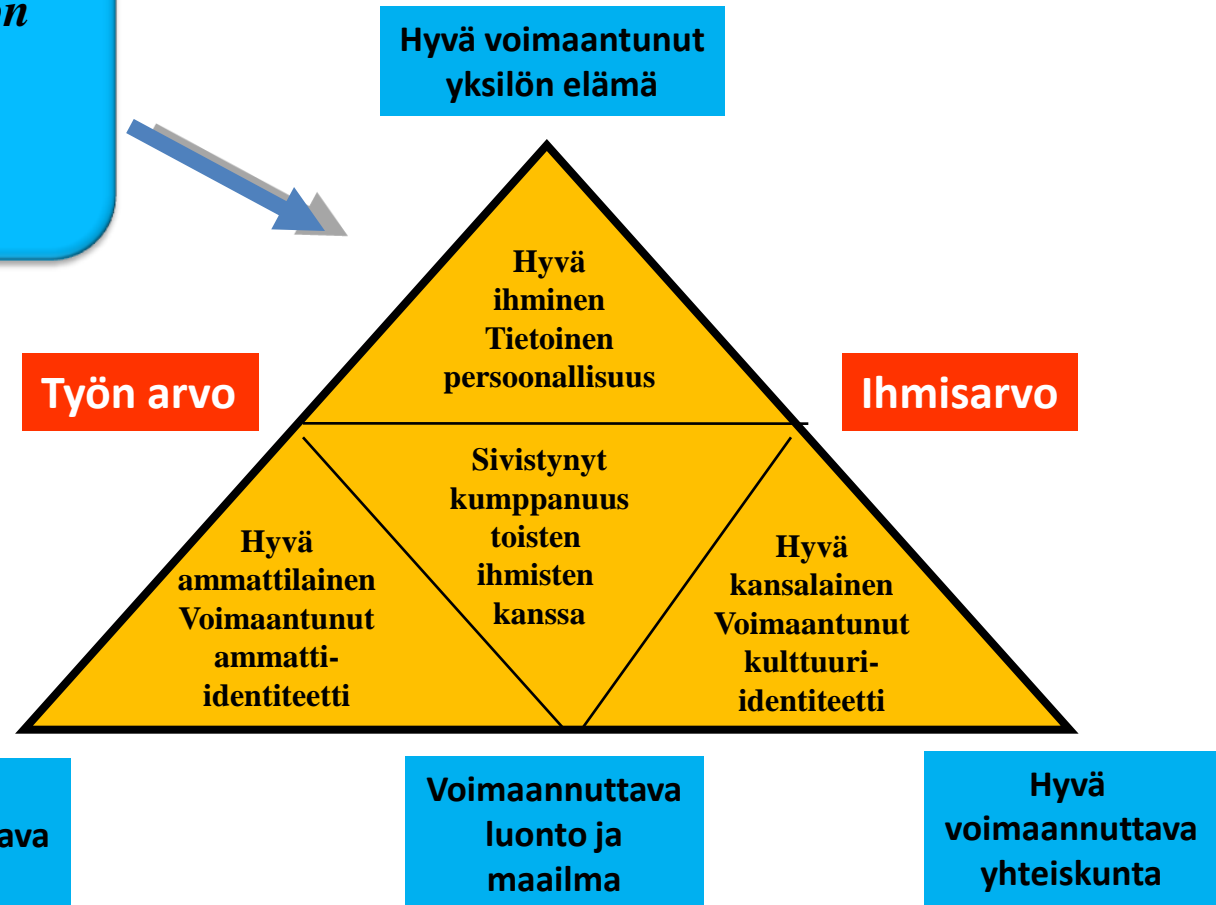
Omien mentaalisten malliemme työstäminen tulee aloittaa opettelemalla reflektimaan, tuomaan esiin ja tarkastelemaan niitä julkisesti. (Senge 1990). 1.

Kadonneen sivistyksellisen kohtaamis- paineen elvyttäminen koko yhteiskuntaan

Copyright©Juhani Räsänen

*Instituutioita ihmisille.
Instituutioiden rooli on
tukea ihmisten
elämänhallintaa ja
voimaantumista.*

Voimaannuttavat innovaatiot on toteutettava sekä systeemimaailmassa että elämismaailmassa!

Kommunikatiivisuus tarkoittaa sivistyksellistä, ihmisen kunnioitukseen perustuvaa vuorovaikutuksen hallintaa hajautuneessa järjestelmässä. Kyse on tietämättömyyden, tarkoituksettomuuden, taitamattomuuden ja voimattomuuden voittamisesta.

Kommunikatiiviset pätevyysvaatimukset ovat edellytyksenä sivistyneelle vuorovaikutukselle. Kommunikatiivisen arkipuheen pätevyysvaatimukseen kuuluu mm. tosiasiasiatieto, paikkansapitävyys, vilpittömyys, aitous, kunnioitavuus, kielellinen ymmärrettävyys ja itseymmärryksen aikaansaavuus.

Niin kauan kun puhumme kieltä, joka myrkyttää ihmissuhteita missä tahansa synnytämme ja ylläpidämme voimattomuutta.

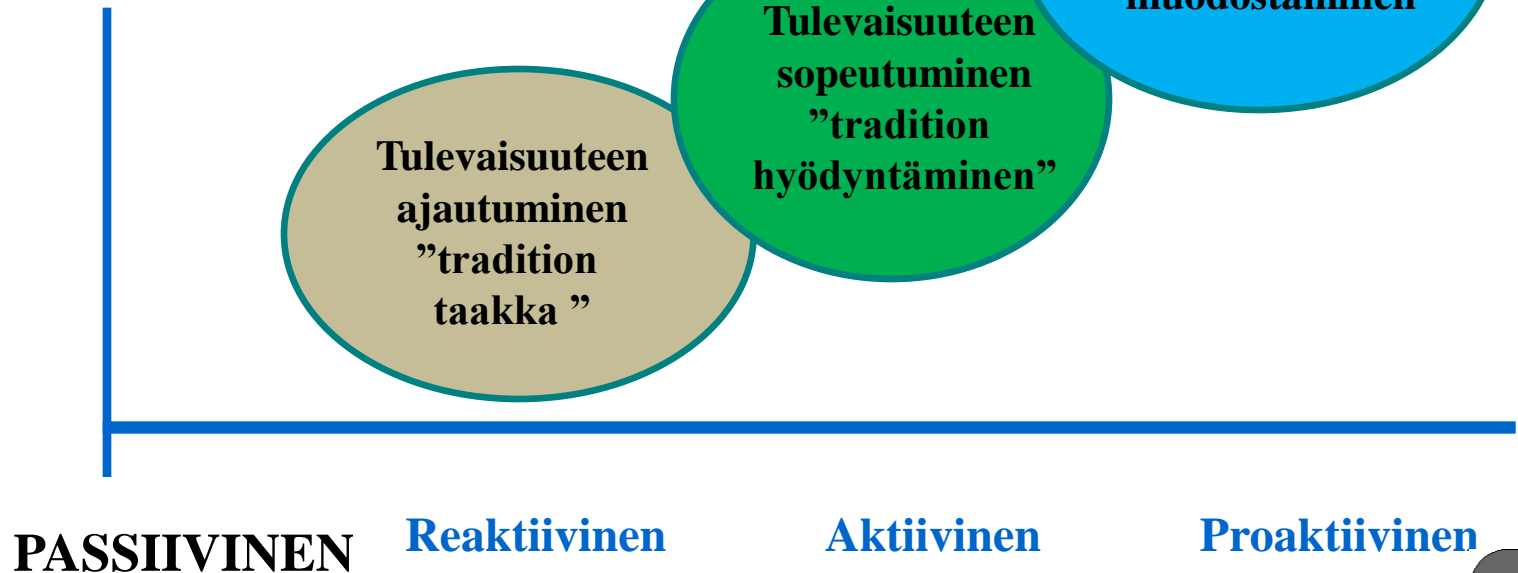
Voimaantumisinnovaatio

Yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön tulevaisuusvaihtoehdot.
Hyvät aikomukset eivät voi syrjäyttää hallinnon velvoitteita.

”Tie helvettiin on päällystetty hyvillä aikomuksilla.”

- Karl Marx

Suhtautuminen
tulevaisuuteen
AKTIIVINEN

Voimaantumisinnovaation perusta pelkistäen

- **Työhyvinvoinnin ja voimaantumisen rakentamisessa ensisijaisena haasteena ei ole luonteeltaan reaktiivisten projektien, prosessointi- ja sovittelu- ja kuntoutusmenetelmien kehittäminen vaan työyhteisökulttuurien yleinen kehittäminen – oikeudenmukaiseen, luottamukseen perustuvaan ja dialogiseen suuntaan.**
- **Mitä paremmin jälkimmäisessä onnistutaan, sitä vähemmän edellistä tarvitaan. Tämä on empiirinen tosiasia.**

**Instituutioita ihmisille edellyttää
instituutioiden palveluorientaation
uudistamista rakentumattomasta-
ja kontrolliorientaatiosta
voimaannuttavaan
orientaatioon.**

**Voimaantumisen synnyttäminen tarkoittaa organi-
saation kehittämistä sekä sellaisten toimintojen
luomista ja käyttöön ottamista, jotka tasapuolisesti
edesauttavat voimaantumisprosessin esiintymistä ja
kehittymistä sekä yksilöissä että työorganisaation
raken-teissa. Samaa voidaan toteuttaa perhepii-rissä,
koululuokassa, auttamisjärjestössä ja työpaikoilla.**

”Muutoksen Suomi -työryhmä suuntaa muutosvaateet erityisesti instituutioihin (koulut, terveysasemat, sosiaalipalvelut, viranomaisorganisaatiot jne.). Niiden rooli muutoksissa on arvioitava uudelleen. Hyvin usein törmää jäykkiin rakenteisiin ja ylimieliseen asenteeseen. Tuntuu kuin ihmisten velvollisuutena olisi sopeutua instituutioiden tarpeisiin ja mielivaltaan.”

(Antti Hautamäki 2009)

Instituutioiden voimauttamistehtävän keskeisin kysymys on, miten organisaatiot saadaan hereille. Kyse on?

Päämäärien
asettamisen
perustasta

Päämääriin
suuntautumisen
prosesseista

Kontekstin
ominaisuuksista

Toiminnan seurauksena
saavutettavasta tilasta

Voimauttavan palvelun rakentamisen kiinnostuksen kohteita

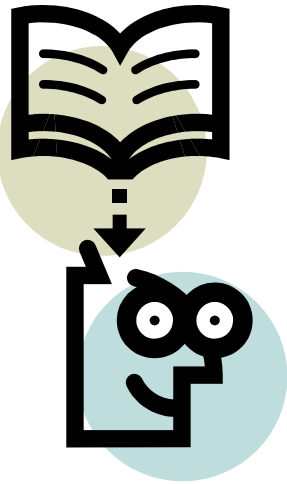
(ks. Siitonen 1999; Siitonen & Robinson 1998).

”Mikä tahansa itsenäinen organisaatio on kykenevä pakottamaan minkä tahansa ammattiaan harjoittavan yksilön instituution ylläpitämisen palvelijaksi.”

(Kari Pyökkänen)

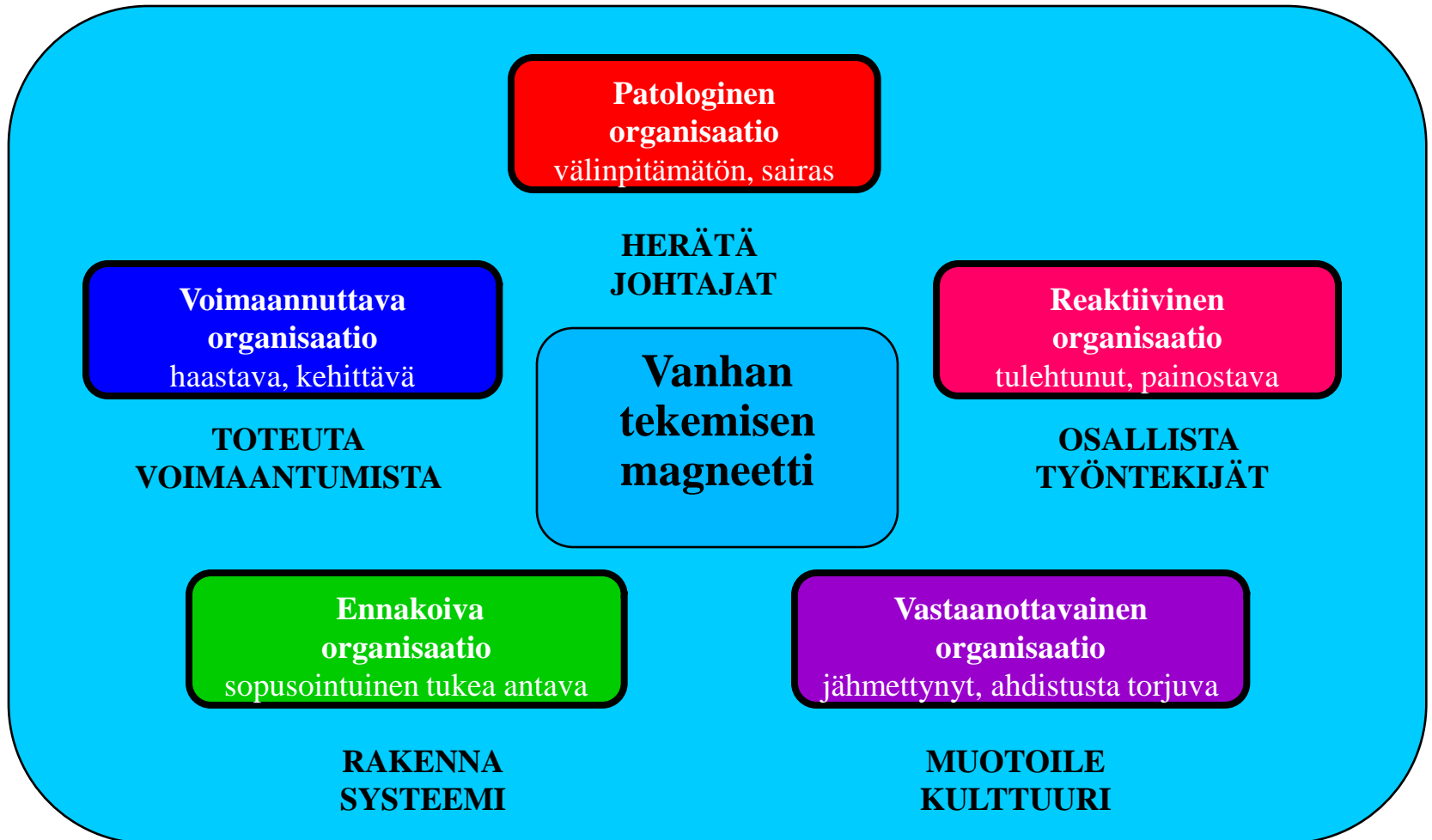

”Jos organisaatio voi sairastuttaa yksilön ja päinvastoin, organisaatiota tulisi voida tarkastella diagnoosin kohteena siinä missä yksilöäkin.

Organisaatiot, jotka on alun perin luotu palvelemaan ihmisiä, alkavat elää omaa elämäänsä ja saavuttavat toiminnallisesti autonomisen statuksen, jonka avulla ne sitten ovat hyvin merkittävässä roolissa vaikuttaessaan yksilöiden persoonallisuuteen, jotka kasvavat ja elävät niiden vaikutuksen alaisina. ”

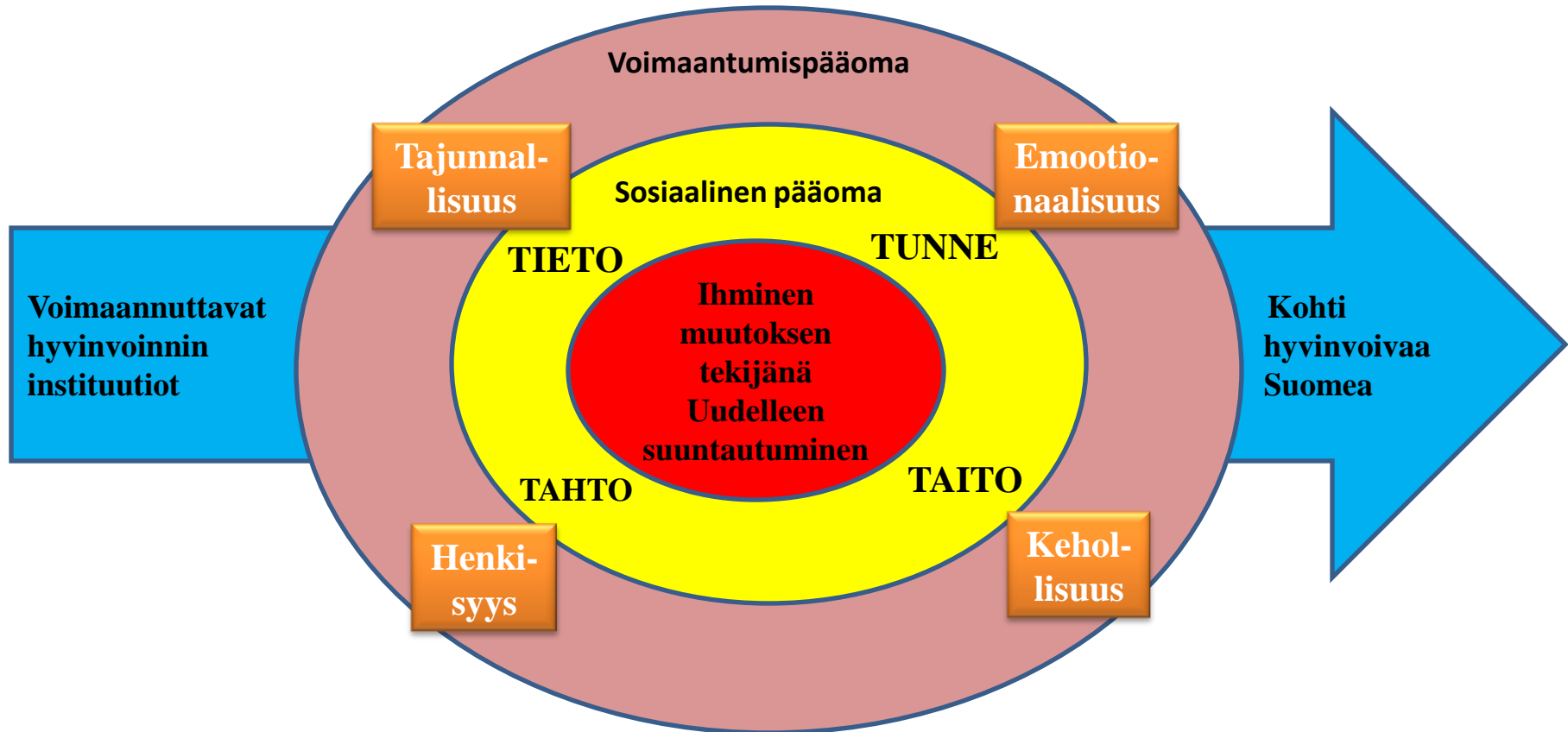
Instituutioita ihmisille – voimaantumisinnovaation strategiset vaiheet

Organisaatiokulttuurin kehitysportaat

Ihminen voimaantumismuutoksentehtijänä

(Sitra, 2008, sovellettu malli)

”Voimaantuminen, empowerment, tarkoittaa uudelleen suuntautumista ajatusten, tunteiden, tahdon ja toiminnan tasolla.”

(Terhi Takanen, Voimaantuva työyhteisö - miten luomme tulevaisuutta, 2005.)

Voimaantumisinnovaatio Instituutioita Ihmisille

Viestintästrategia

Verkko- viestintä

- intranet
- internet
- sähköposti
- tekstiviestit

Lehdet

- valtakunnalliset sanomalehdet
- kauppaketjujen lehdet
- aikakauslehdet,
- järjestölehdet

Tiedotus- välinetyö

- radio,
- televisio,
- lehdistö

Esittely- materi- aali

- esitteet
- kalvosarjat
- videot

Markki- nointi- viestintä

- mainonta
- kampanjat
- yhteistyö-
projektit

Koulutus

- työpaikat
- oppilai-
tokset
- järjestöt

Muut viestintä- toimet

- sidosryhmä-
suhteet
- tapahtumat
- jne.

**Sitra ja
Havahtuva Suomi® & Kumppanit**

Havahtuva Suomi® Oy:n missio

(Copyright©Julkiviestintä Oy/Juhani Räsänen 2006)

Suomalainen
vientituote
Ihmisarvoinen
kultaisen
säännön ohjaama
voimaantumis-
kulttuuri

Maailman
parhaat
voimauttamis-
hankkeet!

Interventiot
Prosessit

Projektit

Voimaantumisen
tila nyt

Voimaantumisilmiön
kehyskertomus
Havahtuva Suomi

Mikä
on totta-
prosessit?

Voimaantumisen epidemia ja pandemia

Missio

Voimaantumisen
tila 2015

Interventiot
Prosessit

Projektit
Ohjaavat periaatteet

Julkiviestintä Oy
VOIMAANTUMISKESKUS
PASEERA

**Ketä voimaantumisen koskee?
Jokainen suomalainen on tässä missiossa
voittaja!**

**“Saamme voiman ja syyn elää elämän
todellisten olosuhteiden tietämisestä.”**

Simone de Beauvoir

Kiitos!

Julkiviestintä Oy
**VOIMAANTUMISKESKUS
PASEERA**